

РЕФЛЕКСИ псл. *BORD- У СЛОВ'ЯНСЬКІЙ АНТРОПОНІМІЇ

Статтю присвячено реконструкції фрагмента праслов'янського антропонімного фонду – дериватів з корнем *Bord-.

Ключові слова: антропонімія, праантропонім, праслов'янський антропонімний фонд, праслов'янська реконструкція.

Виктор Шульгач. РЕФЛЕКСЫ ПСЛ. *BORD- В СЛАВЯНСКОЙ АНТРОПОНИМИИ

Статья посвящена реконструкции фрагмента праславянского антропонимного фонда – производных с корнем *Bord-.

Ключевые слова: антропонимия, праантропоним, праславянский антропонимный фонд, праславянская реконструкция.

Viktor Shulgach. THE PSL. *BORD- REFLEXES IN THE SLAVONIC ANTHROPONYMY

The article is devoted to the part of the Proto Slavonic anthroponymic fund reconstruction with the *Bord-stem.

Key words: anthroponymy, protoanthroponym, Proto Slavonic anthroponymic fund, Proto Slavonic reconstruction.

Реконструкція лексико-словотвірних мікросистем у сфері пропріальної (зокрема антропонімної) лексики – одне з актуальних завдань слов'янської ономастики сьогодення. В цій царині є певні досягнення й здобутки, особливо щодо реконструкції значних фрагментів праслов'янського ономастичного та (на основі останнього) апелятивного лексикону, див., наприклад, [19; 60]. Цю статтю присвячено відновленню праслов'янських архетипів з корнем *Bord-.

*Borda: ст.-укр. Федко *Борода*, 1570 р. [49: 4, с. 32], укр. *Борода* [40, с. 55], ст.-рос. Ивашко *Борода*, 1495 р. [55, с. 61], рос. *Борода* [15], ст.-блр. Васюкь *Борода*, 1697 р. [57, с. 117], блр. *Барада* [3, с. 41], ст.-пол. *Broda*, 1136 р. [75, I, s. 247], пол. *Broda* [74, I, s. 487], ст.-чеськ. *Brada*, 1413 р. [64, I, s. 91], чеськ. *Brada* [58], ст.-слвц. *Zacharias Brada*, 1614 р. [65, I, s. 149], слвц. *Brada* [77, s. 37], луж. *Broda*, 1436 р. [79, II/1, s. 59]. Зі слов'янських мов запозичено лит. *Varadà*, *Vãradas* [69, I, s. 189], румун. *Boroda* [63, s. 210]. Хронологію псл. *Borda можна поглибити завдяки іллір. *Barbatura*, а також *Scenobarbus*, в яких збережено латинізований варіант іллірійської назви бороди, безпосередньо представленої в Σκενóβαρδος. Детальніше див. [67, ss. 15, 101; 54, с. 241].

Антропонім *Борода* продуктивний у східнослов'янській ойконімії. Пор. укр. *Бородіно*, рос. *Бородин* (7), *Бородина* (13), *Бородино* (85), *Бородини* (5), блр. *Барадзіно*, *Бародзіна*, *Барадзіны* – назви поселень у різних регіонах.

Стосовно мотивації, то вона неоднозначна. Пор., наприклад, укр. *бородá* 'волосяний покрив на нижній частині обличчя', 'підборіддя, нижня щелепа' [48: I, 219], *сіва бородá* – стійке словосполучення зі значенням 'мудра, з великим досвідом людина', рос. діал. *бородá* 'про старого чоловіка, діда' [44; 3, с. 108] та інослов'янську лексику, зібрану під гаслом *borda [61, 2, с. 197–198].

На основі ст.-укр. Лукашъ *Безбородченко*, 1649 р. [38, с. 43], укр. *Безбородий* [28], ст.-рос. Шестачко *Безбородов*, 1565 р. [26, с. 36], рос. *Безбородов* [47, с. 39], пол. *Bezbroda* [74, I, s. 271], чеськ. *Bezbrady* [76, s. 258] можна реконструювати псл. *Bezbordъ(ь).

Суфіксальні деривати:

*Bordajъ / *Bord'ajъ: ст.-укр. Иван *Борода(и)*, 1649 р. [49, 4, с. 32], укр. *Бородай* [47, с. 53], рос. *Бородай*, *Бородаев* [15], пол. *Brodaj* [74, I, s. 488], *Borodaj* [74, I, s. 436] < укр. Щодо

мотивації пор., наприклад, укр. *бородáй* ‘бородата людина’ [48: I, 219], діал. *бородáй*, *бурудáй* ‘людина з бородою’ [59, с. 57], блр. діал. *бородáй* ‘корениста рослина’ [56, 1, с. 73] та ін.

*Bordějъ: укр. *Бороді́й* [47, с. 53], ст.-рос. (похідне) *Бородеево*, 1580 р. – назва пустища в колишньому Тверському пов. [37, с. 476], рос. *Бородей* [15], блр. *Барадзей* [3, с. 41], *Бородеев* [15], пол. *Borodij* [74: I, s. 436] < укр. ~ блр. діал. *бородзéй* ‘бородач’ [12, с. 23].

*Borduъ: болг. *Браду́й*, XVII ст. [16, с. 32] ~ рос. діал. (вторинне) *бороду́йка* ‘жінка з бородою’ [44, 3, с. 112].

Деривати з консонантом -x- / -š- у суфіксальній морфемі:

*Bordaxa / *Bordašъ: рос. *Бородашкино* – відантропонімний ойконім у колишній Новгородській губ. [73, I, s. 501], хорв. *Bradaš* [68, s. 67], словн. *Bradaško* [80, s. 53].

*Bordexa / *Vordešъ: (похідні) хорв. *Bradeško* [68, s. 67], словн. *Bradeška* [ZSSP s. 53].

*Bordišъ: ст.-пол. *Brodiz*, 1265 р. [75, I, s. 250], пол. *Brodzisz* [74, I, s. 489], *Brodziszewo* – відантропонімний ойконім [70, I, s. 345].

*Bordošъ: хорв. *Bradošević* [Leksik, s. 67].

*Borduxa / *Bordušъ: укр. *Бородуха* [8, с. 256], рос. *Бородухин* [15], болг. *Брадуш*, XVI ст. [16, с. 32] ~ укр. діал. *бородуха* ‘лісова борода, лишайник бородачий, *Usnea barbata* Fr.’ [13, 1, с. 232], рос. діал. *бородушка* ‘підборіддя’ [43, 1, с. 61] та ін.

*Borduxъ / *Bordušъ: пол. *Borodysz* [74, I, s. 436] < укр., луж. *Brodych* [79, II/1, s. 60]. Стосовно апелятивних відповідників пор., наприклад, укр. діал. *бородіш* ‘надбородник, *Eriogon arkyllum* Sw.’ [13, 1, с. 232].

Деривати з консонантом -k- / -č- у суфіксальній морфемі:

*Bordakъ / *Bordačъ: укр. *Бородак* [27, с. 108], *Бородач* [47, с. 53], рос. *Бородаков*, *Бородач* [15], хорв. *Bradač* [68, s. 67], словн. *Bradač* [80, s. 52], ст.-пол. *Nicolao Brodacz*, 1402 р. [75, I, s. 247], пол. *Brodacz*, *Brodak* [74, I, s. 488], ст.-чеськ. *Matěj Bradač*, 1379 р. [64, I, s. 91], чеськ. *Bradáč* [58], (похідні) *Bradačov* – ойконім [72, I, s. 157], ст.-словц. *Ladislauum Brodacz*, 1461 р. [65, I, s. 149], словц. *Bradáč* [77, s. 37], луж. *Brodač*, *Brodak* [79, II/1, s. 60], мотивовані апелятивною лексикою на зразок укр. *бородáч* ‘бородата людина’ [48, I, 219], діал. ‘чоловік з бородою’ [1, с. 28], ‘людина, яка має велику бороду’ [34, с. 39], блр. діал. *барадáк* ‘бородач’ [62, с. 46], *барадáч* ‘бородачий чоловік’ [50, 1, с. 167] та ін. Див. [61, 2, с. 198: *bordačъ].

*Bordikъ / *Bordičъ: ст.-укр. *Chacz Borodicz*, XVI ст. [14, III, с. 61], укр. *Бородик*, *Бородич* [7, 1, с. 124], рос. *Бородич* [15], блр. *Бародзік*, *Бародзіч* [3, с. 41], болг. *Брадуш*, XV ст. [16, с. 32], макед. *Брадичова* ж. [39, I, с. 155], хорв. *Bradić* [68, s. 67], ст.-пол. *Johannes Brodzicz*, 1427 р. [75, I, s. 249], пол. *Brodzik*, *Brodzicz* [74, I, s. 489], чеськ. *Bradík* [58], луж. *Brodik* [89: II/1, s. 60].

*Bordъka, *Bordъko, *Bordъko: ст.-укр. *Borodka*, XVI ст. [14, III, 138], укр. *Борідка* [47, с. 53], *Бородко*, *Бородько* [40, с. 55], рос. (вторинне) *Бородкин* [15], блр. *Бародка* [3, с. 41], болг. *Брадко*, XVI ст. [16, с. 32], хорв. *Bradek* [68, s. 67], словн. *Bradkič* [80, s. 53], ст.-пол. *Nicolaum Brodka*, 1464 р. [75, I, s. 247], пол. *Brodek* [74, I, s. 488], ст.-чеськ. *Petrus Bradka*, 1414 р. [64, I, s. 91], чеськ. *Brádek* [58], луж. *Brodka*, *Brodko* [79, II/1, s. 60] ~ укр. діал. *бородка* ‘прядиво на гребені’ [1, с. 28], рос. діал. *бородка* ‘підборіддя’ [44, 3, с. 111] та ін.

*Bezbordъko, *Bezbordъko: ст.-укр. Остапъ *Безбородко*, 1614 р. [49, 2, с. 35], укр. *Безбородько* – сучасне прізвище.

*Bordica: хорв. *Radica* [68, s. 67], словн. *Radica* [80, s. 53], пол. *Borodzica* [74, I, s. 436] < укр. ~ болг. діал. *бради́ца* ‘рослина *Trigonon*’ [5, 1, с. 72].

*Bordъsъ: укр. *Бородець* [Holutiak s. 70], луж. *Brodec* [79, II/1, s. 60].

Деривати з консонантом -l- у суфіксальній морфемі:

*Bordalъ: ст.-чеськ. *Michko Bradal*, 1367 р. [64, I, s. 91] ~ укр. діал. *бородáль* ‘людина з бородою’ [59, с. 57].

*Bordilъ: болг. *Брадил*, XVI ст. [16, с. 32], хорв. *Bradil* [68, s. 67].

*Bordula, *Bordul’a, *Bordulъ, *Bordulъ: укр. *Бородуля* [51, с. 84], ст.-рос. Левоникъ *Бородуля*, 1495 р. [55, с. 61], рос. *Бородуля*, *Бородулев* [15], ст.-блр. Цимош *Бородуль*, 1636 р. [4, с. 200], блр. *Барадуля* [3, с. 41], болг. *Брадул*, XVII ст. [16, с. 32], словн. *Bradula* [80, s. 53],

пол. *Borodula* [74, I, s. 436] < укр. Стосовно мотивації пор., наприклад, рос. діал. *бородуля* ‘жінка з бородою; мужлай’ [44, 3, с. 112], блр. діал. *барадуль* ‘бородатий чоловік’ [50, 1, с. 167].

Деривати з консонантом -n- у суфіксальній морфемі:

**Bordanь*, **Bordanь*: укр. *Бородань* [27, с. 108], рос. *Бороданов* [15], болг. *Брадан*, XVI ст. [16, с. 32], хорв. *Bradanić* [68, s. 67], слвн. *Bradani* [80, s. 53], пол. *Brodanowicz* [74, I, s. 488] ~ укр. *бородань* ‘бородата людина’ [48, I, 219], діал. *бородань*, *бурудань* ‘людина з бородою’ [59, с. 57], рос. діал. *бородан* ‘чоловік із великою бородою’ [44, 3, с. 110].

**Bordinь*: ст.-рос. *Бородин* Яков Борисович, 1578 р. [6, с. 46], рос. *Бородин* [40, с. 55], болг. *Брадин*, XVI ст. [16, с. 32].

**Bordunь*: укр. *Бородун* [15].

**Bordunь*: ст.-укр. Мартинь *Бородыня*, 1658 р. [2, VI/1, с. 67], укр. *Бородыня* [27, с. 109], рос. *Бородыня* [15], пол. *Borodun* [74, I, s. 436].

**Bordьnь*(жь): укр. (похідне) *Бороднів* – мікротопонім на Волині [46, 1, с. 65], чеськ. *Bradna* [58] ~ ст.-рос. *бородный* прикм. до *борода* ‘борода; підборіддя’ [45, 1, с. 196].

Іносуфіксальні деривати:

**Bordarь*: (вторинні) макед. *Брадаровски* [39, I, с. 155], серб. *Bradarić* [71, s. 178], хорв. *Bradar* [68, s. 67].

**Bordastь*(жь): рос. *Бородастов* [15].

**Bordatь*(жь): ст.-укр. *Kosth Brodati*, XVI ст. [14, II, с. 145], Нестер *Борадатой*, 1669 р. [33, с. 52], укр. *Борodatий* [47, с. 53], ст.-рос. Якимь *Борodatой*, 1490 р. [55, с. 61], рос. *Борodatов* [40, с. 55], ст.-пол. *Brodaty*, 1499 р. [75, I, s. 247], ст.-чеськ. *Bradaty*, 1433 р. [64, I, s. 91] ~ **bordatь*(жь) [61, 2, с. 198–199].

**Borditь*(жь): ст.-рос. Івашка Васильєвь *Бородитинь*, 1608 р. [53, с. 27], хорв. *Braditić* [68, s. 67], пол. *Borodit* [74, I, s. 436] < укр.

**bordišče*: укр. *бородище* збільш. до *борода* [48, I, 219]. Рефлекси у сфері антропонімії невідомі.

**Bordavь*(жь): ст.-рос. (вторинне) Семень *Бородавичь*, 1588 р. [55, с. 485], пол. *Brodawy* [74, I, s. 488].

**Bordavьka*: ст.-укр. *Борода(в)ка*, 1590 р. [49, 4, с. 32], укр. *Бородавка* [40, с. 55], ст.-рос. Федор Федорович *Бородавка* Мещерский, 1550 р. [6, с. 46], рос. *Бородавка* [15], блр. *Бородавки* – відантропонімний ойконім у колишній Вітебській губ. [73, I, s. 501], ст.-пол. *Nicolai Brodawka*, 1489 р. [75, I, s. 247], пол. *Brodawka* [74, I, s. 488], чеськ. *Bradávka* [58], слвц. *Bradavková* ж. [77, s. 37] ~ **bordavьka* [61, 2, с. 200].

**Bordavica*: ст.-рос. Іван Федорович *Бородавица* Старков, 1566 р. [6, с. 46], рос. *Бородавицыно* – відантропонімний ойконім у колишній Костромській губ. [73, I, s. 501] ~ укр. діал. *бородавиця* ‘бородавка’ [42, с. 29] та ін. Див. [61, 2, с. 199–200: **bordavica*].

Праантропоніми-композиції:

**Вољšaja borda*, **Вољšebordь*(жь): ст.-рос. Осипко Калинин сын *Большая Борода*, 1646 р., Дорофейко Михайловь сынъ *Большебородь*, 1647 р. [31, сс. 104, 136], Семен *Большая Борода*, XVII ст. [35, с. 107].

**Bordoslavь*: болг. *Брадослав*, XV ст. [16, с. 32].

**Bělobordь*(жь): укр. *Белобородко*, 1718 р. [11, I, с. 119], ст.-рос. Трешка *Белоборода*, 1565–1568 рр. [26, с. 108], Іван *Белобород*, 1598 р. [6, с. 35], рос. *Белобородов* – сучасне прізвище, ст.-пол. *Byalobrody*, 1409 р. [75, I, s. 133], пол. *Białobroda* [74, I, s. 282], чеськ. *Velobrad* [58], ст.-слвц. *Szeman Bielobradu*, 1618 р. [78: II, s. 101] ~ **bělobordь*(жь) [61, 2, с. 69].

**Вьrkobordь*(жь): хорв. *Vrkobrad* [68, s. 73].

**Čistobordь*(жь): рос. *Чистобородов* [24, II/1, с. 191].

**Сьrnobordь*(жь): рос. *Чернобород* – сучасне прізвище, пол. *Czarnobroda* [74: II, s. 257].

**Дьlgobordь*(жь): ст.-укр. Васька *Долгобородов*, 1666 р. [32, с. 321], ст.-рос. Федко Семенов *Долгобород*, 1576/77 р. [36, с. 325], рос. *Долгобородов* [21: 2, с. 156], ст.-блр. (похідне) *Долгобороды*, 1580 р. – ойконім [29: X, с. 19], хорв. *Dugobradić* [68, s. 167].

Очевидно, наведені факти виникли в результаті лексикалізації відповідного словосполучення. Пор., наприклад, ст.-рос. *Долгая Борода*, XV ст. – прізвисько [6, с. 98], Ярофей Григорьевъ сынъ *Долгіе Бороды*, 1535 р. [41, с. 106] і т. п.

*Golobordъ(жъ): рос. *Голобород* [15].

*Xudobordъ(жъ): рос. *Худобородов* [25, с. 148].

*Xumobordъ(жъ): укр. *Химборода* [6, с. 368]. Стосовно першого компонента пор. псл. *хута / *хуть [61, 8, с. 157].

*Krasъnobordъ(жъ): рос. *Краснобородко* [15].

*Krivobordъ(жъ): укр. *Кривобородий* [23, 2, с. 126], ст.-рос. Семен *Кривобород*, 1604 р. [6, с. 164], рос. *Кривобородов* [15].

*Kъlčebordъ(жъ): хорв. (вторинне) *Kučibradić* [68, s. 343].

*Kъršibordъ(жъ): болг. *Кършибрадов* [17, с. 291].

*Majъbordъ(жъ): укр. *Майборода* [47, с. 221], ст.-рос. Оксентій *Байборода*, 1406 р. [55, с. 36] < **Майборода* (змішування губних), *Байбородин*, XVII ст. [52, 4, с. 128], пол. *Majboroda* [74, VI, s. 125] < укр.

*Malobordъ(жъ): пол. *Malobroda* [74, VI, s. 164].

*Maslobordъ(жъ): рос. *Маслобородов* [20, с. 59].

*Mokrobordъ(жъ): рос. *Мокробородов* [18, с. 355].

*Mъrkobordъ(жъ): хорв. *Mrkobrada* [68, s. 446].

*Puxobordъ(жъ): чеськ. *Puchobradu* – ойконім відантропонічного походження [72, III, s. 447].

*Pustobordъ(жъ): ст.-рос. Алексей *Пустобородовъ*, 1701 р. [30, I, с. 120], (похідне) *Пустобородово* – ойконім у колишній Новгородській губ. [73, VII, s. 448] ~ рос. діал. *пустая борода* ‘безтолковий’ [44, 3, с. 108].

*Rědobordъ(жъ): ст.-укр. Харко *Редобородъ*, 1552 р. [2, VII/1, с. 87].

*Rъviborda: укр. *Рвиборода* [22: 7, с. 171].

*Širokobordъ(жъ): укр. *Широкобород* [27, с. 952].

*Velikaja borda: ст.-рос. Юшка *Великая Борода*, 1586 р. [10, с. 268].

*Vъlkobordъ(жъ): хорв. *Vukobrad* [68, s. 737].

Проаналізований фактичний матеріал (особливо праантропоніми-композиції) важливий для моделювання фрагмента потенційного словесного портрета (пра)слов’янина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок. А–Я. Вид. 2-ге, переробл., випр. і доп. / Г. Л. Аркушин. – Луцьк: Волинська обл. друкарня, 2016. – XXIV+648 с.
2. Архив Юго-Западной России, изд. Временною комиссиею для разбора древних актов [...]. – К., 1859–1914. – Ч. I–VIII.
3. Бірыла М. В. Беларуская антрапанімія. 2: Прозвішчы, утвораныя ад апеліятыўнай лексікі. / М. В. Бірыла. – Мінск: Навука і тэхніка, 1969. – 508 с.
4. Бірыла М. В. Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы / М. В. Бірыла. – Мінск: Навука і тэхніка, 1966. – 328 с.
5. Български етимологичен речник / Съст.: В. Георгиев, Ив. Гълъбов, Й. Заимов, Ст. Илчев и др. – София: БАН, 1971. – Т. 1.
6. Веселовский С. Б. Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии / С. Б. Веселовский. – М.: Наука, 1974. – 382 с.
7. Глуховцева К. Д. Словник прізвищ жителів Луганщини / К. Д. Глуховцева, І. Я. Глуховцева, В. В. Лєснова. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – Т. 1–2.
8. Горпинич В. О. Болгарські прізвища в сучасному антропоніміконі Бердянщини / В. О. Горпинич. – Дніпропетровськ: Нова ідеологія, 2010. – 320 с.
9. Горпинич В. О. Прізвища степової України: Словник / В. О. Горпинич. – Дніпропетровськ: ДДУ, 2000. – 408 с.
10. Гурлянд И. Я. Новгородские ямские книги (1586–1631 гг.) / И. Я. Гурлянд // Временник Демидовского юридического лицея. – 1901. – Кн. 82–83.

11. Джерела з історії Полтавського полку. Середина XVII–XVIII ст. Т. I: Компуті та ревізії Полтавського полку. Компут 1649 р. Компут 1718 р. / Упоряд., підг. до друку, вступна стаття В. О. Мокляка. – Полтава: АСМІ, 2007. – 400 с.
12. Дыялектны слоўнік Брэстчыны / Рэд. Г. М. Малажай, Ф. Д. Клімчук. – Мінск: Навука і тэхніка, 1989. – 294 с.
13. ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. – К.: Наукова думка, 1982. – Т. 1.
14. Жерела – Жерела до історії України–Руси. – Львів, 1895–1913. – Т. I–VII.
15. ЖПТ – Жертвы политического террора в СССР. Режим доступу: <http://www.lists.mono.ru>
16. Заимов Й. Български именник / Й. Заимов. – София: БАН, 1988. – 312 с.
17. Илчев С. Речник на личните и фамилни имена у българите / С. Илчев. – София: БАН, 1969. – 627 с.
18. Именной список потерь на фронтах в личном составе рабоче-крестьянской Красной Армии за время гражданской войны. – М.: Изд-во Управления устройства и службы войск ГУ РККА, 1926. – 629 с.
19. Казлова Р. М. Беларуска і славянская гідранімія: Праславянскі фонд / Р. М. Казлова. – Гомель: ГГУ, 2000–2002. – Т. I–II.
20. Книга памяти Республики Коми: Афганистан. 1979–1989. – Сыктывкар, 2000. – 1024 с.
21. Книга памяти Украины по увековечению участников боевых действий, умерших в послевоенные годы: Донецкая область. – Донецк: Алан, 2001–2012. – Т. 1–27.
22. Книга пам'яті України: Полтавська область. – Полтава: Полтавський літератор, 1995–1999. – Т. 1–12.
23. Книга скорботи України: Чернігівська область. – Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2003–2006. – Т. 1–4.
24. Книги Российской Федерации: Ежегодник: В 10 т. – М.: Российская книжная палата, 1999. – Т. II. – Ч. 1.
25. Летопись журнальных статей. – М., 2004. – № 38.
26. Материалы по истории Татарской АССР: Писцовые книги города Казани. 1565–68 гг. и 1646 г. – Л.: Изд-во АН, 1932. – 208 с.
27. Новикова Ю. М. Практичний словозмінно-орфографічний словник прізвищ Центральної та Східної Донеччини / Ю. М. Новикова. – Донецьк: «Вебер» (Донецька філія), 2007. – 996 с.
28. Ономастична картотека Інституту української мови НАН України.
29. Описание документов Виленского центрального архива древних актовых книг. – Вильна: МВД, 1901–1913. – Вып. I–X.
30. Памятники Сибирской истории XVIII века. – СПб., 1882–1885. – Кн. I–II.
31. Переписная книга воеводы Прокопия Козмича Елизарова 7155 (1647) г. по вотчинам Строгановых / Под ред. А. А. Дмитриева // Труды Пермской ученой архивной комиссии. – Пермь, 1893. – Вып. II. – С. 85–147.
32. Переписні книги 1666 року / Ред. В. О. Романовський. – К., 1933. – 438 с.
33. Переписные книги города Харькова 1667–1669 гг. / Ред. А. Ф. Парамонов. – Харьков: ПП Білетченка В. В., 2009. – 94 с.
34. Пиртей П. С. Словник лемківської говірки: Матеріали для словника / П. С. Пиртей. – Legnica; Wrocław, 2001. – 345 с.
35. Писцовая и переписная книга XVII в. по Нижнему Новгороду // Русская историческая библиотека. – 1896. – Т. XVII (сборный).
36. Писцовые и переписные книги Старой Руссы конца XV–XVII вв. / Подгот. И. Ю. Анкудинов, К. В. Баранов, А. А. Селин; сост. И. Ю. Анкудинов. – М.: НП «Рукописные памятники Древней Руси», 2009. – 534 с.
37. Писцовые материалы Тверского уезда XVI века / Сост. А. В. Антонов. – М.: Древлехранилище, 2005. – 760 с.
38. Реєстр Війська Запорозького 1649 р.: Транслітерація тексту / Підгот. до друку: О. В. Тодійчук, В. В. Страшко, Р. І. Осташ та ін. – К.: Наукова думка, 1995. – 592 с.
39. Речник на презимията кај македонците / Обработувачи: М. Коробар-Белчева, М. Митков, Т. Стоматоски. – Скопје: ИМЯ «Крсте Мисирков», 1994. – Т. I: А–Љ. – XXIII+768 с.
40. Російсько-український словник прізвищ мешканців м. Дніпропетровська / Авт.-упоряд. Т. С. Пристайко, І. С. Попова, І. І. Турута, М. С. Ковальчук. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – 500 с.

41. Румовский Н. Описание Великоустюжского Успенского собора / Н. Румовский. – Вологда, 1862. – 139 с.
42. Сабадош І. В. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району / І. В. Сабадош. – Ужгород: Ліра, 2008. – 480 с.
43. Селигер: Материалы по русской диалектологии: Словарь / Под ред. А. С. Герда. – С.-Петербург: Изд-во СПбГУ, 2003. – Вып. 1.
44. Словарь русских народных говоров / Под ред. Ф. П. Филина, Ф. П. Сороколетова и С. А. Мызникова. – М.; Л.; С.-Петербург: Наука, 1965. – Вып. 1.
45. Словарь русского языка XI–XVII вв. / Гл. ред. Г. А. Богатова. – М.: Наука, 1975. – Вып. 1.
46. Словник мікротопонімів і мікрогідронімів північно-західної України та суміжних земель / Упоряд. Г. Л. Аркушин. – Луцьк: РВВ «Вежа», 2006–2007. – Т. 1–2.
47. Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівецьчини) / Укладачі: Н. Д. Бабич, Н. С. Колесник, К. М. Лук'янюк (гол. ред.) та ін. – Чернівці: «Букрек», 2002. – 424 с.
48. Словник української мови / Голова ред. кол. І. К. Білодід. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т. I–XI.
49. Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / Відп. ред. Д. Г. Гринчишин. – Львів: «Атлас», 1994. – Вип. 1.
50. Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча / Рэд. Ю. Ф. Мацкевіч. – Мінск: Навука і тэхніка, 1979–1986. – Т. 1–5.
51. Справочник квартирных телефонов г. Киева / Сост. Д. М. Циолек. – К.: Наукова думка, 1976. – 987 с.
52. Таможенные книги сибирских городов XVII века / Авторы-сост.: О. Н. Вилков, Д. Я. Резун (гл. ред.), И. Р. Соколовский и др. – Новосибирск: РИПЭЛ, 1997–2004. – Вып. 1–6.
53. Томск в XVII веке. Материалы для истории города со вступительной и заключительной статьёй П. М. Головачева и картой окрестностей Томска конца XVII в. – СПб., 1911. – 169 с.
54. Топоров В. Н. Прусский язык. А–D / В. Н. Топоров. – М.: Наука, 1975. – 399 с.
55. Тупиков Н. М. Словарь древнерусских личных собственных имен / Н. М. Тупиков // Записки Отделения русской и славянской археологии имп. Русского археологического общества. – 1903. – Т. 6. – С. 86–914.
56. Тураўскі слоўнік / Рэд. А. А. Крывіцкі. – Мінск: Навука тэхніка, 1982–1987. – Т. 1–5.
57. Усціновіч А. К. Антрапанімія Гродзеншчыны і Брэстчыны (XIV–XVIII стст.) / А. К. Усціновіч. – Мінск: Навука тэхніка, 1975. – 176 с.
58. Чоловічі прізвища громадян Чеської Республіки за даними Міністерства внутрішніх справ ЧР станом на 1.04.2004. Режим доступу: <http://www.mvcr.cz>
59. Шило Г. Наддністрянський регіональний словник / Г. Шило. – Львів; Нью-Йорк: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 288 с.
60. Шульгач В. П. Нариси з праслов'янської антропонімії / В. П. Шульгач. – К.: Довіра, 2008. – Ч. I. – 413 с.; Нариси з праслов'янської антропонімії. – К., 2015. – Ч. II. – 504 с.; Нариси з праслов'янської антропонімії. – К., 2016. – Ч. III. – 472 с.
61. Этимологический словарь славянских языков: Праслав. лекс. фонд / Под ред. О. Н. Трубачева, А. Ф. Журавлева, Ж. Ж. Варбот. – М.: Наука, 1974. – Вып. 1.
62. Янкова Т. С. Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны / Т. С. Янкова. – Мінск: Навука тэхніка, 1982. – 432 с.
63. Constantinescu – Constantinescu N.A. Dicționar onomastic Romînesc. – București: Editura akademiei Republicii Populare Romîne, 1963. – 469 p.
64. Gebauer – Gebauer J. Slovník staročeský. – Praha, 1903–1916. – D. I–II.
65. Historický slovník slovenského jazyka / Ved. red. M. Majtán. – Bratislava: Vyd-vo SAV, 1991–2008. – Т. I–VII.
66. Holutiak-Hallick S. P. Dictionary of Ukrainian Surnames in the United States / S. P. Holutiak-Hallick. – Georgia: Slavic Onomastic Research Group, 1994. – 493 s.
67. Krahe – Krahe H. Lexikon altillyrischer Personennamen. – Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1929. – 174 s.
68. Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske. – Zagreb: Tipograf, 1976. – 772 s.
69. Lietuvių pavardžių žodynas. – Vilnius: Mokslas, 1985–1989. – Т. I–II.
70. Nazwy miejscowe Polski: Historia. Pohodzenie. Zmiany / Pod red. K. Rymuta. – Kraków: PAN, 1996. – Т. I.

71. Nosić M. Prezimina zapadne Hercegovine / M. Nosić. – Rijeka: HFD, 1998. – 364 s.
72. Profous A. Místní jmená v Čechách: Jejich vznik, původní význam a změny / A. Profous, J. Svoboda. – Praha: ČAVU, 1947–1957. – D. I–IV.
73. Russisches geographisches Namenbuch / Begr. von M. Vasmer. – Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1962–1988. – Bd I–XI.
74. Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych / Wydał K. Rymut. – Kraków: PAN, 1992–1994. – T. I–X.
75. Słownik staropolskich nazw osobowych / Pod red. W. Taszyckiego. – Wrocław etc.: PAN, 1965–1983. – T. I–VI; T. VII: Supplement / Pod kier. M. Malec. – Wrocław: PAN, 1984–1987.
76. Svoboda J. Staročeská osobní jména a naše příjmení / J. Svoboda. – Praha: ČAV, 1964. – 319 s.
77. Telefónny zoznam. 2002–2003. – Bratislava, 2002. – 408 s.
78. Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku / Pripravili R. Marsina a M. Kušík. – Bratislava: Vyd-vo SAV, 1959. – T. I–II.
79. Wenzel W. Studien zu sorbischen Personennamen / W. Wenzel. – Bautzen: Domowina-Verlag, 1987–1994. – Bd I–III.
80. Začasni slovar slovenskih priimkov / Odg. red. F. Bezljaj. – Ljubljana: SAZU, 1974. – 723 s.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2017 р.